

19. Yüzyıl Şairlerinden Sa'dullah İzzet ve Divanı

ARZU ATİK*

The 19th Century Poet Sa'dullah Izzet and His
Divan

ÖZET

19. yüzyıl her ne kadar batılı edebiyatın Osmanlıda başlangıcı olarak alınsa da bu yüzyılda klasik Türk şiir geleneğinin örnekleri verilmeye devam etmektedir. 19. yüzyılın ilk yarısında klasik anlayışla şiirler yazan şairlerden biri olan Müderris-zâde Sa'dullah b. Abdülkerim b. Mustafa Şeyhi 1206/1792 yılında Ankara'da doğmuştur. Hayatının büyük bir bölümünü Ankara ve civarında geçiren şair, Hacı Bayram-ı Veli'nin (ö. 1429) soyundan Müderris-zâde Abdülkerim Efendi'nin oğludur. Sa'dullah İzzet, eğitimini tamamladıktan sonra Ankara'da naiplik yapmış, ardından İstanbul'a atandığı sıralarda ilm-i nücum eğitimi almıştır. Bu konuya ilgisi hayatı boyunca devam etmiş ve konuyla ilgili risaleler vermiştir. Sa'dullah İzzet'in nerdeyse her şiir türünden örnekler barındıran hacimli bir divanı vardır. Torunu Mehmed Gâlib tarafından Sa'dullah İzzet'in ölümünden sonra tertip edilen bu divanın tek nüshası Millet Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Ayrıca şairin divanının dışında Bayezid Devlet Kütüphanesi'nde kayıtlı olan mecmuasında da şiirleri bulunmaktadır. Bu makalede Sa'dullah İzzet ve divanı tanıtılmaya çalışılacak, şiirlerinden örnekler verilecektir.

ANAHTAR KELİMELE

19. yüzyıl, divan şiiri, Sa'dullah İzzet, ilm-i nücum, Ankara.

ABSTRACT

19th century is accepted as the beginning of Western literature in the Ottoman Empire. However, examples of classical Turkish poetry is continued to be produced. Sa'dullah Izzet is a poet who lived in the first half of the 19th century. A big part of his life had passed around Ankara. Sa'dullah Izzet is the son of Müderris-zâde Abdülkerim who is Hacı Bayram-ı Veli's descendants. After completing his education, Sa'dullah Izzet was appointed as "naip" in Ankara. In Istanbul, he has studied "ilm-i nücum". This interest has continued throughout his life and gave "risale" on this subject. Sa'dullah Izzet has a "divan" that has considerable volume. After his death, by his grandson Mehmed Galib, has arranged in a single copy of this "divan" that is located in the Millet Manuscript Library. This "divan" contains poems that are written with the concept of classic "divan" poetry. Also he has a "mecmua" that has his poems in the Bayezid State Library. In this article, Sa'dullah Izzet will be introduced, and be given examples of poetry from his "divan".

KEYWORDS

19th century, divan poetry, Sa'dullah Izzet, "ilm-i nücum" astrology, Ankara.

* Yard. Doç. Dr., İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul (arzuuatik@gmail.com).

GİRİŞ

Birçok değişime gebe olan 19. yüzyıl, her alanda olduğu gibi edebiyatta da büyük kırılmaların meydana geldiği bir yüzyıldır. Batılı anlayışın hâkim olduğu bir edebî anlayışın yanı sıra klasik Türk şiirinin son örneklerinin verildiği de görülmektedir ama bunların daha önceki yüzyıllardaki şiir zevkini çok yansıtmadıkları söylenebilir. Özellikle hayal dünyasının zayıflaması, birbirine benzer şiirlerin çoğalması, “her şey” için şiir yazılması, “mütesâir”lerin artması 19. yüzyılda klasik şiirdeki bozulmanın yansımaları olarak görülebilir. Bu yüzyılda naiplik yapan, ilm-i nücumla uğraşan aynı zamanda edebiyatla ilgilenen Sa’dullah İzzet’in şiirleri de bu zevk çözülmesinin izlerini taşımaktadır. Bu makalede, merkezden uzak çoğunlukla Ankara ve civarında yaşamış Sa’dullah İzzet ve divanı tanıtılmaya çalışılacaktır.

1206/1792’de Ankara’da doğan Müderris-zâde Sa’dullah b. Abdülkerim b. Mustafa Şeyhî’nin babası Hacı Bayram-ı Velî’nin soyundan Müderris-zâde Abdülkerim Efendi (ö.1813)’dir. Sa’dullah İzzet, medrese tahsilini tamamladıktan sonra naiplik görevine başlar. 1229/1814-1235/1819-20 tarihlerinde Ayaş ve Ankara’da naiplik yaptıktan sonra 1238/1823’te İstanbul’a, Sütlüce ve Hasköy’e naip olarak tayin olur. Aynı zamanda mühendishane hocası İshak Efendi’den hendese/hesap-geometri, Râkım Efendi ve Durak Paşa-zâde İbrahim Beg’den ilm-i nücum öğrenir. 1240/1824-25’te tekrar Ankara’ya gelir. 1242/1826-27’de Ankara müftülüğü yapar. 1250-57/1835-41’de Ankara’da nüfus nâzırı olarak görev alır. 1257-62/1841-46’da sırasıyla Beypazarı, Kalecik ve Çankırı naipliğine atanır. Sonrasında naipliği bırakarak Ankara’ya yerleşen Sa’dullah İzzet, hocası İshak Efendi ve İstanbul’daki diğer devlet adamlarıyla da münasebetini kesmez ve arada İstanbul’a gider. Sa’dullah İzzet’in ilk eşi Nesibe Hanım’dan Mustafa Pertev adlı bir oğlu, ikinci eşi Âdile Hanım’dan Abdullah ve Necibe adında ikiz çocukları olmuştur. Sa’dullah İzzet, 1271/1855’te Ankara’da vefat eder.*

* Bu paragraf, Gülçin Koç Tunali tarafından Sa’dullah İzzet’in hayatının çok ayrıntılı ve titizlikle ele alındığı tezdeki kronolojik listeden istifade edilerek yazılmıştır. “Sa’dullah el-Ankaravî: Daily Concerns of an Ottoman Astrologer”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 2002, 143-44.

Sa'dullah İzzet'in çoğunluğu Kandilli Rasathanesi Kütüphanesi'nde bulunan astronomi ve astroloji ile ilgili eserleri vardır: *Cedvel-i İttisâlât-ı Kevâkib* (Kut 2007: 52), *Cedvel-i Mümâzeczât-ı Kamer* (Kut 2007: 55), *Cedvel-i Teshîl-i Tahvîlât ve İttisâlât-ı Kevâkib* (Kut 2007: 60) *Cedvel-i Tesviyetü'l-Buyût bi Sa'âti'l-Muvâfıka* (Kut 2007: 61-62), *Mecmû'a-i Ahkâm* (Kut 2007:432-33), 1220-66/1805-50 yıllarında çeşitli konularda yapılmış istihraçları içeren *Zâyiçe Mecmû'ası* (Kut 2007: 460); 1241-42 (Kut 2007: 256), 1229-30 ve 1238-68 (Kut 2007: 255) yıllarına ait *Takvîm-i Sâl*.

Ayrıca Millet Yazma Eser Kütüphanesi, AE SRY 111'de kayıtlı Sa'dullah İzzet'e ait bir mecmua vardır. Bu mecmuada mektup suretleri; fetva ve hüccet suretleri; Arapça atasözlerinin şerhi; münazara risalesi; Hâfız, Kelîm, Şevket, Örfî, Sâ'ib, Vassâf şerhleri; Gelenbevî'nin *Küsûrât-ı Hisâb* adlı eseri, ayrıca konularına göre tasnif edilmiş çoğunlukla Farsça şiir örnekleri ve 301b'de Hacı Bayram-ı Velî'nin şeceresi de bulunmaktadır. Sa'dullah İzzet, şecerede kendi adının yanına bu mecmuayı toplayan ifadesini de eklemiştir.

Bu mecmuanın yanı sıra Sa'dullah İzzet'in muhtemelen birçoğunu kendi el yazısıyla kaydettiği şiirlerinden oluşan ve tek nüshası Bayezid Devlet Kütüphanesi 5749 numarada bulunan *Evrâk-ı Perîşân Mecmû'a-i Eş'âr* adlı bir mecmuası daha vardır. Bu mecmuada Sa'dullah İzzet'in alfabe sırasına göre gazelleri, ardından kaside ve tarihleri yer almaktadır. Bu gazellerin birçoğu bazı nüsha farklılıklarıyla birlikte divandakilerle ortaktır ama kaside ve tarihlerin çoğunluğu divanda bulunmamaktadır. Mecmuada aralarda farklı bir hatla Fuzûlî, Nef'î, Fazlî ve Şeyh Gâlib'in şiirleri de kaydedilmiştir. Mecmuanın 1^a yüzünde 1280/1863 yılında bu mecmuanın Ankara'da Vahîd Efendi-zâde Ahmed Tevfik Efendi tarafından Seyyid Mehmed Tevfik Celalî'ye hediye edildiğine dair bir kayıt vardır. Aralardaki farklı yazıyla kaydedilen şiirler muhtemelen Seyyid Mehmed Tevfik Celalî tarafından eklenmiş olmalıdır. Mecmuada ayrıca bazı risalelerden alıntılar yer almaktadır.

Sa'dullah İzzet Divanı*

Asıl konumuz olan Sa'dullah İzzet divanının Millet Kütüphanesi, AE MNZ 287'deki tek nüshası onun ölümünden sonra torunu Mehmed Gâlib tarafından tertip edilmiştir. Nüshanın başındaki yaprağın ön yüzünde güzel bir yazıyla Mehmed Gâlib yazılıdır. Üzerinde sayfa numarası "8" yazılı^{1a} yaprağında ise Fatin Davûd'un Tezkiresi'nden "Hâti-metü'l-eş'âr'da sahife 25" başlığıyla önce Sa'dullah İzzet'in oğlu Mustafa Pertev Efendi ve ardından Sa'dullah İzzet hakkında tezkiredeki bilgiler verilmiştir. Metnin alt kısmında iki Millet Kütüphanesi mührü, bir Ali Emiri vakıf mührü ve bir "Evkâf-ı Hümâyûn" mührü vardır.

Nüshanın şekilsel özelliklerine gelince rika ile kaleme alınmış olan eser, aradaki ve sondaki boş sayfalarla birlikte 382 sayfadır. Nüsha muhtemelen hazırlayan tarafından 8'den itibaren sayfa sayısına göre numaralandırılmış, sonradan kurşunkalemle varak numarası verilmiştir. Nüsha ciltlenirken bir karışıklık sonucu bazı yapraklar yanlış sıralandığından tarafımızdan sayfa numaraları dikkate alınmıştır. Aralarda pek çok boş sayfa vardır. Krem rengi Avrupa kâğıda yazılmış, mukavva üzerine sırtı siyah bez, ebru bir ciltle ciltlenmiştir. Cildin ön kapağı sırttan ayrılmış, ön ve arka kapağının kenarları yıpranmıştır.

Divanın içeriğinde ise biri Farsça 16 kaside, biri mesnevi şeklinde 37 tarih, 4 murabba, 6 tahmis, 1 muhammes, alfabe sırasına göre dizilmiş, bazıları noksan 10'u Farsça yaklaşık 346 gazel, biri Farsça yaklaşık 34 kıta, 9'u Farsça 141 müfred, 2 lügaz ve 3 muamma vardır. Mehmed Gâlib tarafından bazı şiirlerin başında kırmızı mürekkeple "Evrâk-ı Perîşândan, Dîvân-ı nâ-tamâmdan, hezâr renc ü mihnetle bir hâinden, Nazif Efendi, İsmail Efendi marifetiyle" gibi ifadelerle şiirlerin nerelerden/kimlerden alındığı belirtilmiştir. Bu ifadelerden ayrıca nâ-tamam bir divanın da olduğu söylenebilir.

Sa'd, Sa'dullah ve İzzet mahlasını kullanan Sa'dullah İzzet'in divanı sayfa 9'da şu beyitle başlar:

Bak bu mecmû'ayı gördükde bir ehl-i dikkat
Dedi nâmına o dem defter-i derd-i 'İzzet

* Divan, mecmuadaki şiirler de eklenerek tarafımızdan yayına hazırlanmaktadır.

Ardından 13. sayfaya kadar münacat, şifa bulmak ve affedilmek için dua, naat içerikli şiirler vardır. 17. sayfa itibariyle klasik düzene uygun olarak kasideler başlar. İlk kaside Münîb Efendi'ye yazılmıştır. Ardından Abdurrahman Paşa'ya yazılmış ıydiye ve ramazaniye gelir. Abdurrahman Paşa'yı övmek için yazdığı bu ramazaniyede, gazelde Nâbî'den "sihr-âferîn" olarak bahseder, kasidede üstat olarak Hassan ve Nef'î'nin adını verir. Nef'î'nin onun kasidesini görse "Ben gittikten sonra meydan boş kalmamış" diyeceğini söyleyerek kendini över:

Gazelde Nâbî-i sihr-âferîn eder tahsîn
Kasidede dahi Nef'î-le hazret-i Hassân

Eger kasîdemi Nef'î göreydi hamd ederek
Der idi ben gideli kalmamış tehî meydân (Divan s. 22, b. 39-40)

Abdurrahman Paşa'nın hazinedarı Ali Paşa için ramazaniye, şair Rüşdi Efendi'ye "sühan" redifli kaside, yine Abdurrahman Paşa için bahariye, üstadı Hayret Efendi'ye bir kaside, Şeyhülislam Ârif Efendi'ye memuriyet istemek için yazılmış bir kaside vardır. Bu kasidede Çankırı'da naiplik yaptığını ve Ârif Efendi'ye burada bir tarih takdim ettiğini, sonra da azledildiğini, şairler Arif Efendi'nin ihsanını alırken onun azledilmenin acısını çektiğini şu beyitlerle anlatır:

Bundan aña baña çarhuñ ne kadar hasm idügin
Akdemâ Kankırı'da nâ'ib iken abd-i kadîm

Sadri teşrîf-i şerîfiñde berây-ı tebrîk
Âcizâne kuluñ etdim idi târîh takdîm

Şu'arâ zümresi alırlar iken ihsânıñ
Gam-ı azlile kuluñ oldum o dem azm-i remîm (Divan s. 36, b. 50-51, 53)

Devamında Gâlib Paşa için bahariye, sonrasında iki nâ-tamam fahriye vardır. Fahriyenin ilk beyti şöyledir:

Benim ol şâ'ir-i mu'ciz-nefes ü İsî-dem
Mürde-dil rûh bulur her ne zamân söylersem (Divan s. 38)

41. sayfadaki Sultan Mahmud'un övgüsü başlıklı, yeniçeriliğin kaldırılmasının anlatıldığı nâ-tamam 82 beyitlik bir kasidenin ilk beyti şöyledir:

Feyz-i Hakkıñ hazret-i Mahmûd Hândır mazharı
Rûh-ı pâk-i seyyidü'l-kevneyn olmuş yâveri

Bu kaside Keçecizâde İzzet'in yine Sultan Mahmud'a yeniçerilerin ilgısı hakkında Nef'î'ye nazire olarak yazdığı aşağıda matla beyti alınan kasideye naziredir denilebilir:

Oldu zâhir mu'cizât-ı hazret-i peygamberî
Gördüler dünyâda kâfirler azâb-ı mahşerî (Ceylan 2005: 102)

51. sayfada "Tevarih" başlıklı bölüm başlar. İlk olarak mesnevi şeklinde Geredeli Derdli'nin 68 beyitlik tercüme-i hali ve 1262/1846 olan ölüm tarihi verilir:

Âh âşık Derdli göçdü rahmetullahi aleyh
Ölmeden evvel haber vermişdi kendin fevt-ile

Düşdü bir târîh-i cevherdâr Sa'dâ yaz hemân
Derd-i aşka buldu âşık Derdli dermân fevt-ile 1262/1846 (Divan s.

54)

Ardından amcaoğlu İsa Arif Efendi'nin yaliya nakline, Ali Fâik'in doğumuna, hekimbaşı Mesud Efendi'nin oğlu Necib Efendi'nin sakal bırakmasına, Mehmed Ağa'nın silahşorluğuna, Hâdî Efendi'nin tamir ettirdiği mescide, hazinedar Ali Ağa'nın yaptırdığı çeşmeye, Yiloğlu'nun ve Delibaş Gemalmaz'ın ölümüne, Şehzâde Murad'ın doğumuna, Necib Efendi'nin ahi babalığına, Salim Efendi'nin mecmuasına, Tâceddin Dergâhı'nın tamirine düşürülmüş tarihler vardır. Bunların yanı sıra 1267/1850-51 tarihinde meydana gelen kuraklıktan sonra zahirenin bugünkü manasıyla karaborsaya düştüğü, yağın yağmurla kıtlığın biteceği ve vurguncuların meyas olacağına şükredilen tarih şöyledir:

Sâl biñ iki yüz altmış yedide sultânım
Oldu anbârda ecnâs-ı zahâyir mahbûs

Halk nânı kapışırken hele rahmet yağdı
Muhtekirler de o dem hamd ola oldu meyûs (Divan s. 61)

65. sayfada "murabba ve muhammes" başlığıyla ilk olarak bir muhammes, ardından Zekâyî Efendi'nin gazelini, ardından Şeyhî'nin beytini, Şeyh Gâlib'in gazelini tahmis, ardından iki murabba, sonra Hikmet'in Farsça gazelini Türkçe tahmis, bir murabba, bir muhammes, bir terkib-

bend, bir murabba, Mazhar'ın Farsça gazelini Farsça tahmis ve son olarak Fuzûlî'nin gazelinin nâ-tamam bir tahmisi vardır. Bu tahminin ilk bendi şöyledir:

Baňa çok görmez iken çarh ol gül-i handânımı
 İşiden ta'n etdi kûyunda olan efgânımı
 Seyr eden dahl etdi çâk-ı sîne vü dâmânımı
 Her gören 'ayb etdi âb-ı dîde-i giryânımı
 Eyledim tahkîk görmüş kimse yok cânânımı (Divan s.73)

81. sayfadan itibaren eliften başlayarak gazellere geçilmiştir. Genelde çok ağır bir dil kullanmayan şairin gazellerinde aşk, şarap, sevgilinin güzelliği, felekten ve hak ettiği ilgiyi görememekten şikâyet gibi klasik şiirin konularının dışına çok fazla çıkmadığı görülür.

Gazellerden sonra 347. sayfada kıtalar ve rubailer, 357. sayfadan itibaren ise müfretler başlar. Bu müfretlerden bazılarının mecmuadaki gazellerin matla veya makta beyitleri olduğu görülmektedir.

375. sayfada "Bazı mukâlemât" başlıklı bölümde şaire Azize Hanım'a hatır sormak için yazılmış üç beyit ve cevaben yazılmış altı beyit vardır.

379. sayfada ise lügaz ve muamma bölümü ilginç bir lügaz ile başlar. Bu on dört beyitlik lügaz lif içindir:

Gençliğinde ne aceb pîr olmuş
 Gece vü gündüz yedigi kir olmuş (Divan s. 372, b. 2)

Sağlığında divanını kendi tertip etmediğinden muhtemelen son defa Sa'dullah İzzet tarafından gözden geçirilme fırsatı bulunamamış şiirlerde yer yer vezin aksaklıkları ve tekrarlar görülür. Bazı şiirler ise tamamlanamamıştır. Divanda bunların başına "noksan" ibaresi konulmuştur.

Sa'dullah İzzet; Fuzûlî, Nef'î, Nâbî, Nedim gibi şairlerden etkilenmiştir. Aynı zamanda Hikmet, Gâlib Paşa, Yümnî, Nurî ve Keçecizâde İzzet'e de nazireleri vardır. Ama şairin, nazire yapmaktaki maksat olan tanzir edilen şiiri aşmaya, ondan daha iyisini söylemeye pek de ulaşmadığı kendi tarafından da söylenir. Aşağıda Yümnî'ye nazire olan gazelinin makta beytinde şair, kaleminin belagat meydanında "bî-tâb" olduğunu söyler:

Edince İzzetâ Yümnî Bege tanzîrler teklîf
Kalem bî-tâb-ı meydân-ı belâgatdir düşer kalkar (Divan s. 177)

Bunun yanı sıra Nedim'in "Aşka düşdüm cân u dil müft-i cüvânân oldu hep /Sabr u tâkat masraf-ı çâk-ı girîbân oldu hep" (Macit 2012: 258) matlalı gazeline yazdığı nazire ise söyleyiş olarak güzel bir gazeldir:

Aşka düşdüm sîneden şevkim gürîzân oldu hep
Tâk-ı bünyân-ı sebâtım hâke yeksân oldu hep (Divan s. 97)

Sa'dullah İzzet'in şiir anlayışına değinecek olursak aslında onun şiiri ve ilm-i nücûm'u Osmanlı uleması içinde varlığını sürdürülebilmek ve bu zorlu yarışta oyunda kalabilmek için iki araç olarak (Tunalı-Koç 2002:47) kullandığı, özellikle mecmuadaki kasidelerinden ve zayıf mecmuasından anlaşılabilir. Şiire bu açıdan baktığı tahmin edilen Sa'dullah İzzet'in şiirlerinden yüksek bir edebi zevk beklememek gerektiği söylenebilir. Divanda şair Rüşdî için yazdığı "sühan" redifli kasidesinde kendini ve diğer şairleri nasıl değerlendirdiği dikkate şayandır:

Âh efendim yalnız ben değilim gaddârı
Var benim gibi niçe şâ'ir-i nâdân-ı sühan

...

Merhamet kıl müteşâ'irleri tekdîr etme
Olmasın biri dahi ya'nî perîşân-ı sühan

Gerçi terbiyyesi vâcib bu gürûhuñ zîrâ
Etmesinler ne ise bir dahi 'isyân-ı sühan (Divan s. 25-26, b. 20, 22-

23)

Yukarıdaki beyitlerden de görüldüğü üzere aslında şair, kendi gibi şair geçinenlerden bahseder ve bu güruhun terbiyesinin vacip olduğunu söyler. O sırada şiir cahili şairlerin bulunduğunu ve bunlardan birinin de kendi olduğunu söyleyecek kadar açık sözlüdür.

Bir gazelinin makta beytinde ise buna rağmen şiirinin şairler tarafından arandığını da söyler:

İzzetâ ol mertebe şî'riñ selîs olmaz seniñ
Zümre-i şâ'ir niçineş'ârın eyler ârzû (Divan s. 310)

Yukarıdaki beyitlerden de anlaşılacağı üzere şair, zaman zaman divan şiiri geleneğine uyarak kendi şiirini övdüğü beyitler yazsa da aslında kendi sınırlarının farkındadır denilebilir.

Sonuç

Klasik edebiyatın yavaş yavaş sahnedan çekildiği 19. yüzyılda Ankara'da yaşamış Sa'dullah İzzet ve divanının tanıtıldığı bu makalede daha çok bürokratlarla muhatap olmuş bir şairin şiirlerine değinilmeye çalışılmıştır. Divanında neredeyse her nazım türünden örnekler veren Sa'dullah İzzet'in şiirlerinde yüksek bir edebi zevk bulunmadığı söylenebilir; ama gerek döneminin devlet adamlarına yazdığı şiirler gerek çeşitli olaylar, kişiler ve yapılar için düştüğü tarihler döneminin tarihine ışık tutacak niteliktedir denilebilir. Divan ve mecmuadaki şiirlerin birlikte ele alınacağı bundan sonraki çalışmamızda 19. yüzyılda naiplik yapmış, ilm-i nücum ile uğraşmış Ankaralı bir bürokratin şiir dünyası daha ayrıntılı olarak ortaya çıkacaktır kanaatindeyiz.

Kaynaklar

- CEYLAN, Ömür ve Ozan YILMAZ(2005), *Hazâna Sürgün Bahâr: Keçecizâde İzzet Molla ve Dîvân-ı Bahâr-ı Efkar*, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
- KOÇ TUNALI, Gülçin (2002), "Sa'dullah el-Ankaravi: Daily Concerns of an Ottoman Astrologer", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- KUT, Günay, Hatice AYNUR, Cumhure ÜÇER ve Fatma BÜYÜKKARCI YILMAZ (haz.) (2007), *Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi Astronomi, Astroloji, Matematik Yazmaları Kataloğu. Kandilli Rasathanesi El Yazmaları 1: Türkçe Yazmalar*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Elginkan Vakfı.
- MACİT, Muhsin (haz.) (2012), *Nedîm Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.
- <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10635,nedim-divanipdf.pdf?0>
(03.07.2014)
- Sa'dullah İzzet, *Dîvân-ı Sa'dullah İzzet*, Millet Yazma Eser Kütüphanesi, AE MNZ 287.

Şiirlerinden Seçmeler

Bu dahi der-sitâyiş-i Velî Efendi

..__ / ..__ / ..__ / ..__
feilâtün/ feilâtün/ feilâtün/ feilün

- 1 Kıldı bir zât-ı Hudâ husrev-i zî-şân-ı sühan
Lâyık-ı saltanat u şevket-i ‘unvân-ı sühan
- 2 Mülk-i nazmı aña teslîm edip Hâkânî
Oldu erbâb-ı sühan hayline sultân-ı sühan
- 3 Na’t-i pâk-i şehi kevneynini seyr etse eger
Aña tahsîn eder hazret-i Hassân-ı sühan
- 4 Şu’arâ zümresiniñ oldu o şâhinşâhı
Re’y-i sâ’ible olup şimdi cihânân-ı sühân
- 5 İsm-i zâtına mutâbık ki Veliyyü’ d-dîndir
Mahlas-ı pâki de Rüşdî-i hünerdân-ı sühan
- 6 Tab’ı mecrâ-yı füyûzât-ı Hudâ oldukça
Pür olur gonca-i nutkuyla gülistân-ı sühan
- 7 Gülşen-i fikretiniñ goncası şî’r ü inşâ
Görünür kilk dahi serv-i hırâmân-ı sühan
- 8 Şu’arâ-yı selefi zinde eder şâyeste
Ger devâtına desem çeşme-i hayvân-ı sühan
- 9 Nokta-i nazm[1] siyeh-hâl-i perî-rûlardır
Lîk anı dâg-ı derûn etdi hasûdân-ı sühan
- 10 Hâfız [u] Sa’dîyi añdırdı efendim gazeliñ
Eylemiş Hak saña bu mertebe ihsân-ı sühan
- 11 Fâzıl-ı pür-hüner âsâf-hamîrâ Mevlâ
Eylemiş zât-ı simâtıñı kadir-dân-ı sühan
- 12 Sensiñ ol taht-nişîn-i hüner ü dâniş kim
Yüz sürer dergehiñe sadr-nişînân-ı sühan
- 13 Ben de ahvâl-i dil-i zârımı ‘arz eyleyeyim
Bugün ey dâver-i ârâyiş-i dîvân-ı sühan
- 14 Edeyim izn-i şerîfiñle biraz sultânım
Dergehiñde nice bir şekve vü efgân-ı sühan

- 15 Bir münâsib söz için hâmemi alsam elime
Âşinâ sözler olur gûl-i beyâbân-ı sühan
- 16 Bir gazabla o zamân ben dahi ol elfâzîñ
Eylerem her birini bir yere efşân-ı sühan
- 17 Anıñ için baña bîgâne olandır ma'nî
Gevher almaz dehenim olsa eger kân-ı sühan
- 18 Lutf edip diñleme feryâd ederlerse eger
Bî-ser ü pâ biraz elfâz u perîşân-ı sühan
- 19 Çok zamândır ki şikâyet edeceklerdi velî
Neylesinler yog-idi nükte-şinâsân-ı sühan
- 20 Âh efendim yalnız ben degilim gaddârı
Var benim gibi niçe şâ'ir-i nâdân-ı sühan
- 21 Anlarıñ hâlini benden de efendim a'lam
Bilir elbet fukarâsını emîrân-ı sühan
- 22 Merhamet kıl müteşâ'irleri tekdîr etme
Olmasın biri dahi ya'nî perîşân-ı sühan
- 23 Gerçi terbiyyesi vâcib bu gürûhuñ zîrâ
Etmesinler ne ise bir dahi 'isyân-ı sühan
- 24 Saçma gûyân-ı sühan böyle niyâz eylediler
Bâb-ı lutfuñda bugün ey şeh-i zî-şân-ı sühan
- 25 **İzzetâ** hatm-i kelâm eyle de kıl gayrı du'â
Ömr ü ikbâli mezîd ola ki sultân-ı sühan (Divan, s. 25-26, 5. Kaside)

Bu dahi

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

mefâîlün/mefâîlün/mefâîlün/mefâîlün

- 1 Saña her şeb kapıñda subha dek tevkîr eder mehtâb
İşitmiş bezmi teşrîfîñ yoluñ tenvîr eder mehtâb
- 2 Degil encüm sipihriñ tâsını göz göz delip hâlâ
Cihânıñ şehd-i nâbın süzmege kefgîr eder mehtâb
- 3 Sipihriñ rahne-yâb oldukça tâkı âh-ı âşıkdan
Gece zerrîn hışt ile gelip ta'mîr eder mehtâb

- 4 Dehân-ı goncada şebnem kıyâs etmekle gülşende
Olup süd annesi gûyâ ki şîr şîr eder mehtâb
- 5 Çıkarmış gâlibâ bir mihr-i hüsnüñ dâmenin elden
Degil hâle anı gözlük takıp tasvîr eder mehtâb
- 6 Kem ü bîşinde devrânıñ karâr olmadığın Sa'dâ
Çıkıp kürsî-i va'za ayda bir takrîr eder mehtâb (Divan, s. 98,20.Gazel)

Dîvân-ı nâ-tamâmdan

__ . / . __ . / . __ . / . __
mefûlü / mefâîlü / mefâîlü / feûlün

- 1 Ol şîve-reviş kad yine reftârına mahsûs
Reftâr-ı dilârâ yine etvârına mahsûs
- 2 Tahsîs edip 'uşşâkına düşnâm-ı cefâyı
Kılmış keremin zümre-i agyârına mahsûs
- 3 Fincâna muhassasdır anıñ leblerini bûs
Gerdânını hem turre-i tarrârına mahsûs
- 4 Gûş-ı dil ile meclise teşrîfin işitdim
Geldim o şehiñ lezzet-i güftârına mahsûs
- 5 Almış yine bir tîg-i cefâ destine ol şûh
Merdâne gelir 'İzzet-i gam-hvârına mahsûs (Divan, s. 229,177.Gazel)

Bu dahi

__ . / . __ . / . __ . / . __
mefûlü / mefâîlü / mefâîlü / feûlün

Kâmımca safâ görmemiş iken bu cihânda
İllet ile oldum iki yıldır hele cândan
Âlâm [u] keder etmededir kalbimi tahrîş
Ya Rabbî kerem kıl beni kurtar halecândan (Divan, s. 347, 10. Kıta)

Dîger

__ . / . __ . / . __ . / . __
mefûlü / mefâîlü / mefâîlü / feûlün

Bir lahzada biñ şekl-i garîb etmede peydâ
Dehr-i mütekallib ne aceb şu'bede-bâzdır (Divan, s. 357, 5. Müfred)